

edycja

#My
Way

**PRZEWODNIK
ROWEROWY
PO MAZOWSZU**

MROT

MAZOWIECKA REGIONALNA
ORGANIZACJA TURYSTYCZNA

WSTĘP

Przewodnik, który trzymacie w dłoniach, poświęcony jest trasie ultramaratonu Mazowiecki Gravel. To sportowo-turystyczne wydarzenie związane z rozwojem nowej formy aktywności, jakimi stają się ultramaratony poprowadzone naturalnymi drogami. Ale Mazowiecki Gravel to atrakcyjna i szczególnie wytyczona trasa, którą można wykorzystywać zgodnie ze swoimi możliwościami oraz chęcią. Gravel to typ rowerów stworzonych z myślą o pokonywaniu długich dystansów, przede wszystkim po szutrze. Ich zaletą jest uniwersalna budowa, która sprawia, że świetnie sprawdzają się na co dzień i podczas wielodniowych wypraw w najróżniejszych warunkach. Gravel'e otworzyły wielkie możliwości przed turystyką rowerową. Ów potencjał i kulturowo – turystyczne atuty naszego regionu połączyli doświadczeni pasjonaci i miłośnicy dwóch kółek, którzy założyli Stowarzyszenie Mazowiecki Gravel. Ich wiedza, determinacja i wielka chęć przybliżenia największych atrakcji Mazowsza zaowocowały wyznaczeniem niezwyklej trasy, którą uczestnicy ultramaratonu muszą pokonać w trzy dni, w formule bez wsparcia. Dystans liczy blisko 550 km i oplata stolicę wielkim pierścieniem z punktem startu i finiszu w Warce. Mazowiecki Gravel rozpoczyna się 11 czerwca 2021 i trwa 64 godziny. Nasz przewodnik, kolejny w serii z mapą MyWay, jest przygotowany nie tylko z myślą o zawodnikach, ale także o innych miłośnikach rowerów tak, aby trasę Mazowieckiego Gravela można było wykorzystać do samodzielnych wypraw, w swoim tempie, całą naraz lub na wybranych odcinkach. Na trasie zwiedzicie ojczyznę jabłka grójeckiego, posłuchacie, o czym szumi Puszcza Bolimowska, poczujecie klimat mazowieckiego letniska w Róźnie i staniecie w cieniu monumentalnych murów zamku w Czersku. Trasę przejazdu podzielono na odcinki krótsze niż 3-dzienne etapy ultramaratonu. Stwarza to możliwość pokonania ich osobom mniej doświadczonym, zwiedzającym Mazowsze z małymi pociechami, czy po prostu turystom podróżującym we własnym tempie, niespiesznie, kolekcjonującym przeżycia w pełnej ferii barw, smaków i nastrojów. Każdy odcinek opatrzony został praktycznymi wskazówkami – dla zawodników i dla turystów – wygodnie i z możliwością urozmaicenia jazdy rowerem, przerwami na zwiedzanie i relaks.

*Dorota Zbińkowska
Dyrektor Biura*

Mazowieckiej Regionalnej Organizacji Turystycznej

JABŁONIOWE SADY I ODWIECZNA PUSZCZA

Warka to miasto położone w **Dolinie Dolnej Pilicy**, dawne miasto królewskie Korony Królestwa Polskiego, słynące z tradycji piwowarskich, sięgających XV wieku, oraz sadowniczych. Należy do regionu znanego z produktów tradycyjnych – jabłek grójeckich.

Warka, Muzeum
im. Kazimierza Pułaskiego

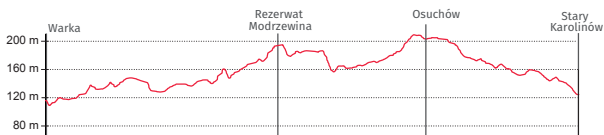
Kościół św. Wojciecha powstał w Lewicynie w 1608 roku. Jednonawowa świątynia z drzewa modrzewiowego zachwyca barokowym wystrojem i Cudownym Obrazem Matki Bożej.

27,1 km – Warka

4,8 km – Lewiczyn

Trasę rozpoczynamy **nieopodal wareckiego Rynku**. Rozległy plac otaczają różnobarwne, jednokondygnacyjne kamienice. W południowej pierzei widzimy masywną bryłę i śnieżnobiałe ściany **klasycystycznego ratusza** z roku 1805. Przed gmachem dumnie prezentuje się **postać Stefana Czarnieckiego** – na koniu i z mieczem w dłoni. Pomnik odsłonięto dokładnie 367 lat po zwycięstwie hetmana Czarnieckiego nad Szwedami. Dla tych, którzy zarezerwowali nieco więcej czasu na pobyt w malowniczej Warce, polecamy udać się na wschód, ulicą Farną, do **Kościła Świętego Mikołaja Biskupa** ze wspianym ołtarzem z początku XVII wieku. Następnie, kierując się do dzielnicy Winiary, warto zwiedzić **pałac Pułaskich** z końca XVII wieku i znajdujące się w nim **Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego**, przechowujące pamiątki po generale.

Warkę opuszczamy kolejno ulicami Lotników i Wichradzką, by niebawem wyjechać na otwarte przestrzenie pól i sadów – w przewadze jabłoniowych! Kierujemy się na północny-zachód. Po około godzinie łatwej, choć niemonotonnej drogi, dostrzegamy zabudowania **Lewicyna**, wsi o szlacheckich korzeniach, słynącej z drewnianej świątyni z początków XVII wieku.

średnia

80,4 km

4 godziny 20 minut*

Dalsza droga wiedzie bardziej na północ. Mijamy prawy dopływ **Jeziorki** – płynącą wąskim, uregulowanym korytem **Kraskę**. Po około 5 kilometrach przejeżdżamy przez **Belsk Duży**. Okolica słynie z **Pałacu w Małej Wsi**, który odwiedzał król Stanisław August Poniatowski, a także dworaków szlacheckich w **Rębowoli, Rosochowie, Odrzywołku czy Wilczogórze**. Większość obiektów zwiedzić można dzięki lokalnemu szlakowi rowerowemu gminy. Około 2 km za Belskiem Dużym rozciągają się rozległe tereny **Rezerwatu Modrzewina**. Jest to największe skupisko modrzewia polskiego w kraju.

Nasza trasa, wciąż wiodąca na północny-zachód, zaczyna naśladować przebieg **Jeziorki**, lewego dopływu Wisły, bardzo cenionego przez kajakarzy. Mijamy kolejne stawy i docieramy niebawem do **Osuchowa**, niewielkiej, acz urokliwej wsi, szczytającej się dwoma unikalnymi zabytkami – **neogotyckim kościołem pw. św. Stanisława** oraz **klasycystycznym zespołem pałacowo-parkowym**, należącym niegdyś do rodu Platerów (rodziny Emilii Plater!).

Przed nami około dwudziestopięciokilometrowy odcinek wiodący do **Starego Karolinowa** – wsi na skraju **Bolimowskiego Parku Krajobrazowego**, kompleksu ochraniającego pozostałości historycznych puszczy mazowieckich. Odtąd naszą trasę otaczać będą bory sosnowe – raz mniej, raz bardziej zwarte.

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

▶ Belsk Duży – 22,8 km

Rezerwat przyrody „Modrzewina” liczy około **300 hektarów**, z czego blisko 40 to obszar rezerwatu ścisłego, który w ponad 90% pokrywa **las modrzewiowy w wieku 180–210 lat!** Przez rezerwat prowadzą oznakowane szlaki turystyczne.

▶ Osuchów – 25,7 km

▶ Stary Karolinów

Pałac w Małej Wsi

Pałac w Małej Wsi to klasycystyczny okazały majątek zaprojektowany przez Hilarego Szpilowskiego, który kolejno znajdował się w rękach rodzin Walickich, Zamoyskich, Lubomirskich oraz Morawskich. Współcześnie, po gruntownej restauracji, kompleks otoczony wspianym parkiem, oferuje gościom m.in. hotel i doskonałą kuchnię.

15%

100%

2 MALOWNICZE KRAJOBRAZY I MUZYCZNE WSPOMNIENIA

**Bolimowski Park Krajo-
brazowy.** Większą część
jego terenu stanowią
lasy i bagna, ale szcze-
gólnego uroku nadają
mu rozległe polany pełne
białych dzwonnków kon-
walii. Nie tak dawno, po
ponad wieku nieobec-
ności do Puszczy wróciły
wilki, a na błotnych trak-
tach nietrudno wypa-
trzeć ślady łosi.

Rzeka Rawka

Sochaczew, Muzeum
Ziemi Sochaczewskiej
i Pola Bitwy nad Bzurą

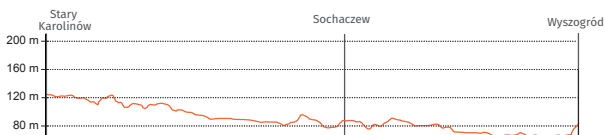
**Zespół pałacowy w Czer-
woncu (Sochaczew)** – piękny
klasycystyczny pałac zbu-
dowany około 1800 roku,
obecnie siedziba Państwo-
wej Szkoły Muzycznej.

36,7 km – Stary Karolinów

7,6 km – Sochaczew

Kolejną część trasy rozpoczynamy od opuszczenia wsi Stary Karolinów, skąd kierujemy się na północy-zachód. Po 35 minutach docieramy do wsi **Budy Grabskie**, malowniczo położonej nad rzeką **Rawką**, wśród lasów Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Następnie nasza droga biegnie prosto na północ, przecina trasę A2 i dociera do **Bolimowskiej Wsi**, gdzie znajduje się **cmentarz wojenny z I wojny światowej**. Kierujemy się dalej na północ. Po przejechaniu 10 km dostrzegamy zabudowania **Nowego Żylina**, za którymi skręcamy i przejeżdżamy przez tory kolejowe. Później droga wiedzie już cały czas na północny-wschód.

Po kolejnych 8 km docieramy do pierwszego większego miasta na naszej trasie – **Sochaczewa**. Warto odwiedzić tu kilka miejsc, w tym zespół **kościół parafialnego pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, willę Józefa Michalskiego**, utrzymaną w stylu dawnych dworców polskich, **pałac w Czerwonce** czy **Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą**. W dalszą część trasy wyruszamy nieopodal ratusza na Placu Kościuszki, gdzie kolorową cegłą zaznaczono zarys fundamentów XVIII-wiecznej siedziby władz miejskich.

średnia

63,2 km

4 godziny*

Sochaczew opuszczamy kolejno ulicami Stanisława Staszica, Trojańską i Łąkową, by – jak wskazuje nazwa tej ostatniej – niebawem wyjechać na zielone przestrzenie łąk i pól uprawnych. Po 20 minutach docieramy do **Żelazowej Woli**, gdzie w 1810 roku urodził się Fryderyk Chopin. Od roku 1959 do wsi przyjeżdżają artyści z całego świata oraz uczestnicy Międzynarodowych Konkursów Pianistycznych im. Fryderyka Chopina, by wykonywać utwory kompozytora w miejscu, z którym związany był przez wiele lat.

Z Żelazowej Woli ruszamy dalej na północ. Po 9 km skręcamy w lewo i za chwilę docieramy do wsi **Brochów**, gdzie znajduje się – widoczny już z daleka – zabytkowy kościół z dwiema charakterystycznymi wieżami. Po 2,5 km jazdy na północ naszym oczom ukazuje się malownicza **dolina Bzury**. Przez rzekę przejeżdżamy po niewielkim moście, wypatrując jednocześnie śladów działalności bobrów, które upodobały sobie tutejszą okolicę. Dalej nasza trasa biegnie na północny-zachód, aż do **Wisły**, którą przekraczamy jednym z najdłuższych mostów w Polsce. Docieramy do **Wyszogrodu**, który swoją nazwę zawdzięcza wysokiemu położeniu względem rzeki.

Żelazowa Wola – 8,7 km

Brochów – 10,2 km

Wyszogród

Dom urodzenia Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli to muzeum biograficzne słynnego kompozytora i pianisty. Do zwiedzenia oficyna (dworek) oraz 7-hektarowy park krajobrazowy nad rzeką Utratą.

Żelazowa Wola, Muzeum F. Chopina

Kościół parafialny pw. św. Rocha i św. Jana Chrzyciela w Brochowie to zabytkowa renesansowa świątynia. W 1806 w tym właśnie kościele pobrali się Mikołaj Chopin i Tekla Justyna z Krzyżanowskich, rodzice Fryderyka Chopina. Kompozytor również tutaj był chrzczony.

Kościół parafialny pw. św. Rocha i św. Jana Chrzyciela w Brochowie

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

27%

100%

3 DAWNE MIASTA KRÓLEWSKIE W DOLINACH RZEK

Kościół Matki Boskiej Anielskiej (Wyszogród) – kościół Franciszkanów, zbudowany w stylu barokowym, posiada zabytkowy ołtarz, nawy, późnogotyckie prezbiterium. Na ołtarzu głównym widnieje symboliczna rzeźba pelikana, który karmi młode.

Gotycka brama do zespołu klasztornego w Czerwińsku

Czerwińsk nad Wisłą – jego historia sięga XII wieku i wiąże się klasztorem kanoników. Najcenniejszym zabytkiem jest Bazylika Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, zwana też Sanktuarium Matki Bożej Pociesznej. To prawdziwa perła architektury renesansowej z dekoracyjnym portalem autorstwa włoskiego mistrza, Wiligelma z Modeny.

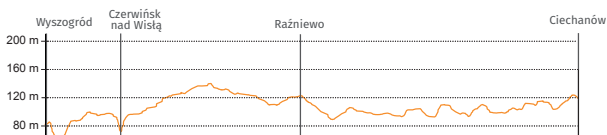
12,1 km – Wyszogród

28,5 km – Czerwińsk nad Wisłą

21,4 km – Płońsk

Kolejny etap naszej trasy rozpoczynamy z Wyszogrodu. Jeśli ktoś może sobie pozwolić na dłuższy pobyt w tym mieście, warto odwiedzić **Muzeum Wisły Środkowej i Ziemi Wyszogrodzkiej**. W placówce można podziwiać zabytki związane z żeglugą, handlem i zwyczajami ludności zamieszkującej tereny Środkowej Wisły oraz obszaru dawnej ziemi wyszogrodzkiej. Muzeum posiada działy: archeologii, etnografii, wielokulturowości, wojen światowych, a także część poświęconą roślinom i zwierzętom występującym na tym odcinku rzeki.

Wyszogród opuszczamy, podążając ulicą Niepodległości, wiodącą wzdłuż prawego brzegu Wisły. Po 3 km skręcamy w lewo i docieramy do zabudowań wsi **Chmielewo**. Ostrożnie przejeżdżamy przez DK 62 i kierujemy się dalej na północny-wschód. Za Stobiecinem nasza trasa zmienia kierunek, dając nam możliwość zwiedzenia pięknego **Czerwińska nad Wisłą**. Wielowiekowe miasto słynie z majestatycznej **Bazyliki Zwiastowania Najświętszej Marii Panny**. Ozdobą świątyni są freski z różnych epok i polichromie (w tym Hansa Dürera!). Z Czerwińska nad Wisłą jedziemy na północ, mijając kolejno **Stary Boguszyn**, **Naruszewo** i w końcu **Płońsk** (opcjonalnie zjeżdżamy z trasy na zachód, aby zwiedzić miasto).

przekrój odcinka trasy

średnia

84,9 km

4 godziny 50 minut*

Dalsza droga wiedzie przez rozległe truskawkowe pola i prowadzi do **doliny Wkry**, mijanej tuż przed wsią **Malużyn**. Po przejechaniu 5 km w kierunku wschodnim skręcamy w lewo i za wsią Luberadź docieramy do lewego dopływu Wkry – **rzeki Łydyńia**. Okolica słynie z klasycystycznego **pałacu Józefa Dembowskiego**, chorążego zawkrzeńskiego. Do rezydencji prowadzą dwie aleje lipowe: jedna od zachodu od strony bramy, druga znad jeziora od południa. Pałac stoi za parkiem, nad samą rzeką. W jego wnętrzu najciekawszym pomieszczeniem jest owalna sala balowa udekorowana dwunastoma parami jońskich kolumn.

Dalej trasa wiedzie na północny-wschód, wzdłuż Łydyńi. Po 45 minutach dostrzegamy zabudowania wsi **Nużewo**. Możemy tu odwiedzić pozostałości po drewnianym dworze, zbudowanym w duchu architektury letniskowej. Na terenie parku otaczającego dwór znajduje się XIX-wieczna zapomniana **kapliczka**.

Za wsią po raz kolejny przejeżdżamy przez Łydyńię i już po 20 minutach docieramy do **Ciechanowa**, sporego miasta, szczytającego się wspaniałym zabytkiem – słynnym **Zamkiem Książąt Mazowieckich**. W Ciechanowie warto też przespacerować się po nastrojowych ulicach rynku miejskiego i posiedzieć przy odrestaurowanej fontannie.

▶ rzeka Wkra – 5,1 km

***Wkra** to rzeka wyjątkowo bogata w różne gatunki ryb. Stanowi popularny w okolicy szlak kajakowy. Okolice Wkry były też obszarem, na którym toczyły się walki podczas Bitwy Warszawskiej.*

Rzeka Wkra

▶ rzeka Łydyńia – 17,8 km

***Zamek w Ciechanowie** – zbudowany na przełomie XIV i XV wieku przez księcia mazowieckiego Janusza I Starszego. Podczas wizyty w murach zamku można zwiedzać wystawę broni i postuchać o losach dawnych władców Mazowsza.*

▶ Ciechanów

Ciechanów, Zamek Książąt Mazowieckich

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

44%

100%

4 ROMANTYCZNE ZABYTKI

Muzeum Romantyzmu to rozległy i niezwykle urokliwy kompleks pałacowo-parkowy. Współtworzą go charakterystyczny, neogotycki pałac, dwór z początku XX wieku, dawna oficyna dworska oraz park w stylu angielskim z rozległymi, malowniczymi stawami. Niekwestionowaną atrakcją parku jest mini-zoo z rzadkimi i pięknymi okazami ptaków.

Opinogóra,
Muzeum Romantyzmu

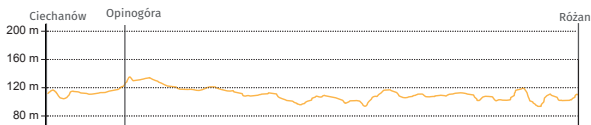
***Orzyc** – prawy dopływ Narwi. Rzekę cechują powolny nurt i niewielki spadek koryta, a także niezliczone meandry. Nad błotnistymi brzegami często można spotkać wędkarzy, łowiących spore sumy, okonie i szczupaki.*

9,9 km – Ciechanów

10,4 km – Opinogóra Górna

Kolejny etap trasy również zapowiada się niezwykle ciekawie. Ciechanów opuszczamy ulicą Kącką i zmierzamy w kierunku północno-wschodnim. Po 25 minutach spokojnej jazdy docieramy do zabudowań **Opinogóry Górnej**. Znajduje się tu niewielki neogotycki pałac, położony w samym sercu malowniczego parku. Dawniej budynek pełnił funkcję pawilonu ogrodowego i letniej atrakcji – gospodarze przyjmowali w nim gości i wydawali przyjęcia. Obecnie, w ramach Muzeum Romantyzmu, w obiekcie gromadzone są pamiątki związane z historią rodziny Krasińskich, ze szczególnym uwzględnieniem Zygmunta Krasińskiego, jednego z największych poetów polskiego romantyzmu.

Zostawiamy za sobą Opinogórę i udajemy się w kierunku północno-wschodnim. Mijamy dwie niewielkie rzeczki – **Sonę** oraz **Pelkę**. Wjeżdżamy do wsi Zielona i kierujemy się dalej na wschód. Po godzinie drogi, którą przemierzamy wśród pól uprawnych i tradycyjnych mazowieckich wsi, docieramy do przysiółka **Łęgi**, położonego nad rzeką **Orzyc**. Każdego roku w okolicy organizowane są popularne spływy kajakowe, a przysiółek stanowi jeden z przystanków na wodnej trasie.

przekrój odcinka trasy

łatwa

65,4 km

3 godziny 15 minut*

Dalsza droga wiedzie bardziej na południe. Niebawem po obu stronach drogi przywita nas las. Przez kwadrans będziemy mijać sosny, topole i świerki, by wkrótce znów wejść w otwarte przestrzenie pól i dotrzeć do zabudowań **Dąbrówki**. Za wsią odbijamy w lewo i kierujemy się na południowy-wschód. Nasza trasa zaczyna teraz naśladować przebieg **Różanicy** – niewielkiej rzeki, która jest prawym dopływem Narwi. Mijamy kolejne lasy, a po drodze możemy wypatrywać śladów dzików czy saren, które upodobały sobie tutejsze tereny ze względu na gęste zadrzewienie.

Po niecałej godzinie docieramy do miasteczka **Różan**, znajdującego się na prawym brzegu Narwi. Ciekawe położenie geograficzne sprawiło, że w Różanie rozwinęło się **budownictwo letniskowe**. Na terenie miasta można zwiedzić zabytkowe fortyfikacje wybudowane przez Rosjan na początku XX wieku. Usytuowane na zachód od miasta, broniły po latach dostępu do różańskiego **przedmościa** podczas kampanii wrześniowej. W pobliżu warto zobaczyć też **cmentarz** z zabytkowymi nagrobkami, kaplicę grobową rodziny Kossakowskich z 1880 roku, a także **neogotycki Kościół św. Anny**. Wielu przyjeźdnym Różan kojarzy się także z pomnikiem – **czołgiem**, który stanął na miejskim placu w roku 1978, a dziś pełni rolę zabytku techniki wojskowej. To popularny model T-34/85.

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

● Zielona – 19,5 km

Kościół św. Anny to zabytkowa świątynia z przełomu XVI/XVII wieku, ufundowana przez królową Annę Jagiellonkę. Wewnątrz znajdują się trzy ołtarze: w kaplicy św. Anny oraz ołtarze Miłosierdzia Bożego i Jana Pawła II w nawach bocznych.

Różan,
kościół św. Anny

● Łęgi – 25,6 km

Narew to jedna z najdłuższych rzek Polski – nizinna, tworzy rozległe powierzchnie bagien, błot i torfowisk. Jest ostoją ptactwa wodnego.

Rzeka
Narew

● Różan i rzeka Narew

56%

100%

HISTORYCZNE MIEJSCA I NADBUŻAŃSKIE ŁĄKI

Puszcza Biała – kompleks leśny rozciągający się w widłach Bugu i Narwi, zdominowany przez drzewostan sosnowy. Na terenie Puszczy występuje wiele roślin chronionych, a w jej rejonie gniazduje 150 gatunków ptaków, w tym żurawie i czarne bociany.

Bekas krzyk,
przedstawiciel bogatej
ornitofauny
Puszczy Białej

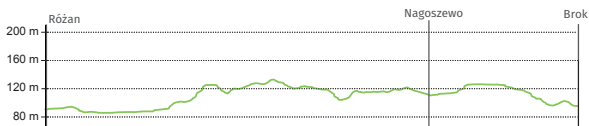
Pecynka – dawna leśniczówka, która – ze względu na wyjątkowo korzystne położenie – była ważnym ośrodkiem konspiracji dla Obwodu AK „Opoczniak” podczas okupacji niemieckiej.

13,3 km – Różan

8,5 km – Borki

Zostawiamy za sobą zabudowania Różana i przejeżdżamy przez most nad **Narwią**. Dalej nasza trasa wiedzie na południowy-wschód. Mijamy rzekę **Orz**, która w tej okolicy ma wyjątkowo kręty przebieg koryta – tworzy meandry i pętle, a także zalewa łąki tuż przed ujściem do Narwi. Jest to jeden z ładniejszych odcinków rzecznych na Mazowszu. Po 14 km docieramy do **Borek**. Skracamy w lewo i przejeżdżamy przez przejazd kolejowy. Jedziemy przez zwarte lasy. Po około 8 km osiągamy rejon wsi **Stare Suski i Plewki**. Tereny te słyną z wyjątkowo żyznych gleb. W okolicy prowadzona jest unikatowa uprawa borówki amerykańskiej i tłoczni produkująca naturalne soki.

Kierujemy się dalej prosto na południowy-wschód. Czeką nas 30-minutowy odcinek jazdy przez lasy **Puszczy Białej**. Tereny te były świadkiem wielu starć zbrojnych. Mijamy okolice wsi Pecynka. Znajduje się tu pomnik upamiętniający partyzantów AK, poległych w walce z oddziałami Wehrmachtu. Na wysokości wsi Grębki docieramy do lewego dopływu Narwi – płynącej wąskim korytem **rzeki Wymakracz**.

przekrój odcinka trasy

średnia

46,6 km

3 godziny 20 minut*

Nasza droga, wciąż wiodąca na południowy-wschód, nadal biegnie przez puszczańskie lasy. Po 7 km docieramy do kolejnej rzeki – Tuchetki i zabudowań wsi **Nagoszewo**. To jedna z najstarszych osad w Puszczy Białej. W czerwcu 1863 roku podczas powstania styczniowego na terenie Nagoszewa odbyło się starcie powstańców z wojskami rosyjskimi. Poległych pochowano na skraju wsi. Obecnie stoi tu pomnik upamiętniający ofiary bitwy.

Przed nami odcinek trasy, wynoszący około 9 km, wiodący wprost do miasta **Brok**, położonego **nad Bugiem**. Atrakcyjna lokalizacja miejscowości sprawia, że znajduje się tu wiele ośrodków wypoczynkowych. **Brok** jest świetną bazą dla osób lubiących **aktywny wypoczynek**. W okolicy znajdziemy wiele ścieżek rowerowych, park linowy i plażę miejską, organizowane są tu też liczne spływy kajakowe. W mieście z pewnością odnajdą się również turyści poszukujący ciszy i spokoju. Mogą oni ukoić zmysły podczas spacerów wśród drzew **Puszczy Białej** lub po nadbużańskich łąkach. Okolica słynie także z ruin letniego **zamku biskupiego**, **ratusza** miejskiego w stylu klasycystycznym oraz **tradycyjnych domów z XIX wieku** przy Placu Kościelnym.

Plewki – 7 km

Chata białokurpiowska w Nagoszewie – tradycyjna chata z okolic Puszczy Białej o charakterystycznych zdobieniach. Pośród okien zawieszona jest drewniana wycinanka z motywami ludowymi.

Nagoszewo,
tradycyjna zabudowa

Grębkki – 6,8 km

Nagoszewo – 11 km

Kościół św. Andrzeja Apostoła w Broku – gotycko-renesansowa świątynia z lat 1542–1560. Budynek znajduje się na Pętli Wschodniej szlaku krajoznawczego Perły Mazowsza.

Brok, Kościół św. Andrzeja
Apostoła

Brok

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

65%

100%

6 OSTOJA ROŚLIN I ZWIERZĄT

Nadbużański Park Krajobrazowy został założony w 1993 roku dla objęcia ochroną unikatowego krajobrazu rzeki Bug. Na terenie parku znajduje się 13 rezerwatów przyrody oraz 2 w jego otulinie.

Bóbr i wydra, mieszkańcy Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego

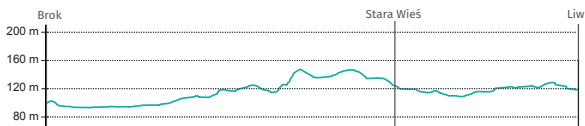
Rezerwat przyrody Mokry Jegiel chroni siedliska przyrodnicze o charakterze zbiorowisk borowych, olsowych i łąkowych oraz miejsca występowania wielu rzadkich gatunków ptaków.

18,9 km – Brok

14,1 km – Stare Lipki

Opuszczamy malowniczy Brok i kierujemy się cały czas na południowy wschód. Ruszamy w trasę wiodącą przez samo serce **Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego**. Po prawej stronie mijamy **Rezerwat Przyrody Mokry Jegiel**. Region słynie z bogactwa szaty roślinnej, obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin, ale także tradycyjnych wiejskich zabudowań oraz cieszącego się uznaniem rękodzieła ludowego. Po półgodzinnej jeździe i pokonaniu niecałych 10 km przejeżdżamy przez tory kolejowe. Po kolejnych 30 minutach docieramy do wsi **Stare Lipki**. Z osadą związana była Maria Dąbrowska, wybitna polska pisarka. Wrażenia, jakie zrobiła na niej wieś, opisała w „Dziennikach”. Liczne fragmenty opowiadań Dąbrowskiej skupiają się wokół prac w gospodarstwie, historii rodu Lipków oraz dziejów samej miejscowości.

Dalej wjeżdżamy do **kompleksu leśnego Miednik**, przez który prowadzi ścieżka przyrodnicza **Jeziora Kałęczyńskie**. Przy jej trasie znajdują się pozostałości jezior polodowcowych. Przebieg ścieżki wyznaczają tablice tematyczne informujące m.in. o pomnikach przyrody, poradach dla leśnego wędrowca, czy też gatunkach drzew budujących drzewostan.

przekrój odcinka trasy

średnia

47,4 km

2 godziny 50 minut*

Nasza droga wiedzie dalej prosto na południe. Po prawej stronie mijamy kolejny **rezerwat przyrody – Moczydło**, na którego terenie stwierdzono obecność 66 gatunków ptaków. Docieramy do osady **Starawieś** – niewielkiej, ale bogatej w zabytki. Oprócz pięknego i doskonale zachowanego **pałacu** znajdują się tu: neogotycki **kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła**, zabudowania pałacowe z połowy XIX wieku, w tym oficyna, kordegarda i brama, park dworski z pozostałościami obwarowań ziemnych, a także drewniana organistówka z połowy XIX wieku. Piękno tych okolic, a szczególnie starowiejskiego pałacu opisywali najśłynniejsi polscy poeci – Adam Mickiewicz, Bolesław Leśmian czy Julian Tuwim.

W Starejwsi skręcamy w prawo, po chwili docieramy do popularnej miejscowości letniskowej **Borzychy**, w której znajduje się replika wioski indiańskiej oraz ferma strusi afrykańskich. Kierujemy się dalej na południowy wschód, mijamy rzekę **Liwiec** i po 14 km wjeżdżamy do wsi **Liw**. Warto zobaczyć tu **ruiny zamku obronnego, dwór kancelarii starostwa, kościół św. Leonarda i uroczne drewniane domy**.

Starawieś – 14,4 km

Pałac w Starejwsi – neogotycki pałac z XVI wieku zlokalizowany na pograniczu dwóch historycznych krain – Podlasia i Mazowsza. W jego wnętrzach znajdują się reprezentacyjne sale i bogato zdobione stropy.

Starawieś, pałac
(własność NBP)

Liw

Gotycki zamek obronny książąt mazowieckich w Liwie wzniesiony przed 1429 rokiem. Najlepiej zachowała się wieża bramna i część murów okalających zabudowania.

Liw,
baszta obronna

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

74%

100%

LEŚNE ZAKĄTKI I SERIALOWA PRZYGODA

Liwiec – rzeka stanowiąca południową granicę historycznego Podlasia. Szerokie koryto rzeki i jej leniwy nurt umożliwiają spływy kajakowe całym rodzinom.

Rzeka
Liwiec

Dwór w Gołębiówce wybudowany w latach 1925–1927. Obiekt wzniesiony w stylu polskim, w odmianie barokowej.

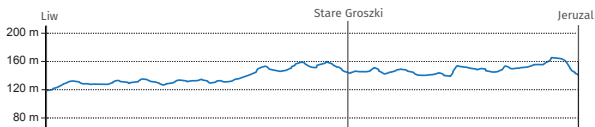
Rezerwat Florianów

16,1 km – Liw

Zostawiamy za sobą zabudowania Liwia i kierujemy się dalej na południe. Nasza trasa zaczyna teraz naśladować przebieg dwóch rzek – najpierw **Liwca**, będącego lewym dopływem Bugu, a później **Kostrzynia**, który z kolei uchodzi do Liwca. Po drodze mijamy tereny rolnicze, łąkowe i leśne, by po niecałej godzinie jazdy dotrzeć do wsi **Stara Sucha**, położonej w sąsiedztwie kilku stawów. W pobliżu znajduje się prywatny skansen – **Muzeum Architektury Drewnianej Regionu Siedleckiego**. Głównym obiektem kompleksu jest obszerny modrzewiowy dwór wzniesiony w 1743 roku z inicjatywy ówczesnego kasztelana liwskiego.

5,9 km – Stara Sucha

Za wsią skręcamy w prawo i po 20 minutach widzimy już zabudowania kolejnej wsi – **Jabłonnej**. Tutaj musimy skrócić w lewo i kierować się dalej prosto na południowy zachód. Po 10 km mijamy **Rezerwat Przyrody Przełom Witówki** – odznaczający się niezwykle pięknym fragment przełomu rzeki **Witówki** z urozmaiconymi zbiorowiskami leśnymi i bagiennymi. Nasza trasa zmierza do malowniczo położonej wsi **Gołębiówka**, gdzie znajduje się murowany dwór z budynkami gospodarczymi (własność prywatna).

przekrój odcinka trasy

średnia

47,4 km

2 godziny 50 minut*

Droga wiedzie dalej na południe przez zabudowania kilku wsi i gęste lasy. Jedziemy kolejno przez **Skrudę, Choszcze i Porzewnicę**, po ok 9 km odbijamy lekko w prawo i wjeżdżamy do **Rezerwatu Florianów**. Jest to jeden z największych rezerwatów przyrody województwa mazowieckiego. Chroni dobrze zachowane formy geomorfologiczne pochodzenia lodowcowego oraz las, który je porasta. Na terenie rezerwatu uważny obserwator może dostrzec żurawie lub bociany czarne, a nawet rzadkiego dzięcioła białogrzbietego.

Od rezerwatu dzieli nas już tylko 6 km do uroczej wsi **Jeruzal**, która zainspirowała twórców **serialu Ranczo**. Znajduje się tu wiele budynków związanych z tą produkcją, jak np. sklep, przed którym przesiadują bohaterowie, serialowa plebania w Wilkowyjach i biuro senatora. Jeruzal to też wioska pełna zabytków. Oprócz drewnianego kościoła, zwiedzić można m.in. dzwonnice z XVIII wieku lub klasycystyczny łuk triumfalny – mauzoleum Floriana Cieszkowskiego. Na uwagę zasługuje również relikwiarz miejskiego układu przestrzennego w postaci prostokątnego rynku.

Jabłonna – 9,3 km

Gołębiewka – 16,1 km

Jeruzal

Zabytki w Rezerwacie Florianów: leśniczówka – murowany dworek z przełomu XIX/XX wieku oraz ceglana kolumna upamiętniająca starostę kleszczelowskiego, *Floriana Cieszkowskiego*.

Rezerwat Florianów,
miejsce śmierci Floriana
Cieszkowskiego

Sklep „U Krysi” – autentyczny sklep spożywczo-przemysłowy we wsi Jeruzal, usytuowany przy rynku oraz kościele pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika. To przed tym sklepem bohaterowie serialu *Ranczo* zasiadają by toczyć rozmowy i nie tylko.

Jeruzal, Sklep „u Krysi”

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

83%

100%

8

TORFOWISKA PEŁNE ŻYCIA I ARCHEOLOGICZNE SKARBY

Rzeka Świder – piaszczyste dno, niewielka głębokość i ciekawe otoczenie sprawiają, że jest to dobre miejsce na wycieczki i spływy kajakowe.

Spływ
rzeką Świder

Kościelisko – miejsce na terenie wsi Starogród, gdzie archeolodzy odnaleźli groby datowane na 2500 rok p.n.e.

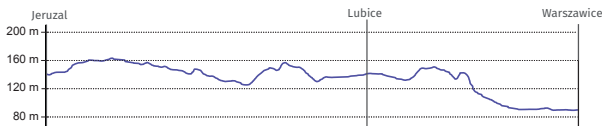
Rzeka
Świder

9 km – Jeruzal

10,2 km – Kiczki Pierwsze

Od wsi Jeruzal ruszamy prosto na zachód. Ten odcinek naszej trasy wiedzie głównie przez niewielkie wsie z ciekawymi zabytkami. Do pierwszej z nich – **Wężyczyna** docieramy już po 10 minutach. Do roku 1861 mieszkał tu młody Henryk Sienkiewicz. W osadzie znajduje się murowana **kapliczka pw. św. Antoniego**, wzniesiona w 1949 roku. Po kolejnych 10 minutach widzimy już zabudowania wsi **Waliska**, której chlubą jest dworek ziemiański otoczony zabytkowym parkiem. 20 km dalej mijamy niewielki ciek wodny – Piaseczną. Tuż za nim zlokalizowana jest wieś **Kiczki Pierwsze** – jeśli możemy sobie pozwolić na krótkie zwiedzanie, to warto zobaczyć dwa główne zabytki osady: drewnianą kuźnię z lat 20. XX wieku oraz młyn wodny.

Dalej droga wiedzie na południowy zachód, pośród gospodarstw agroturystycznych, w otoczeniu malowniczych pól, łąk i stawów. Po ok. 40 minutach docieramy do prawego dopływu Wisły – **rzeki Świder**, za którą znajduje się wieś Starogród. Niedaleko rozciąga się **Rezerwat Przyrody Wólczńska Góra**. Jest to jedna z najlepiej zachowanych i największych form ozowych (polodowcowych) w **Polsce Środkowej**.

przekrój odcinka trasy

łatwa

49,6 km

3 godziny 10 minut*

Od **Starogrodu** kierujemy się dalej na zachód. W **Lubicach** przejeżdżamy przez przejazd kolejowy i po niecałej godzinie docieramy do dawnej wsi królewskiej – **Zabieżek**. Tuż za osadą zmierzamy dalej na zachód i wjeżdżamy w granice **Mazowieckiego Parku Krajobrazowego**. Park wita nas dwoma rezerwatami przyrody. **Czarci Dół** znajduje się po prawej stronie trasy, a **Szerokie Bagno** po lewej. Pierwszy z nich to niewielkie torfowisko wysokie z borem bagiennym i charakterystycznymi karłowatymi sosnami. Z kolei drugi obszar słynie z obecności licznych gadów i płazów. Żyją tu m.in. żmija zygzakowata (jeden z pięciu „polskich” węży), jaszczurka zwinka i jaszczurka żyworodna.

Po około 25 minutach jazdy opuszczamy obszar parku krajobrazowego. Przy jego granicy znajduje się jeszcze bagno o wdzięcznej nazwie – **Całowanie**. Nasza trasa znów biegnie przez tereny wiejskie, nieco na północ od wsi **Warszawice**. Jeśli czas pozwoli, warto zboczyć z trasy i zwiedzić tu drewniany kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela, zbudowany w 1756 roku. Obok świątyni stoi zażytkowa murowana dzwonnica.

Starogród 14,6 km

Zabieżki – 15,8 km

Dziecinów

Mazowiecki Park Krajobrazowy – większość jego terenów zajmują lasy iglaste, liczne są również bagna i torfowiska. Przy Ośrodku edukacyjnym „Baza Torfy” znajduje się popularna destynacja tych okolic – piesza ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza (ok. 40 minut) o nazwie Łabędzim Szlakiem, opatrzona tak samo nazywającą się aplikacją.

Bagno Całowanie, ścieżka edukacyjna

Bagno Całowanie – na terenie torfowiska znajduje się ważne stanowisko archeologiczne. Odkryto tu najstarsze ślady osadnictwa na Mazowszu, pochodzące sprzed 13 tysięcy lat.

Bagno Całowanie

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

93%

100%

SAKRALNE ZABYTKI I NADWIŚLAŃSKI BRZEG

Ciekawy układ urbanistyczny Góry Kalwarii, odtwarzający formę krzyża łacińskiego, wytyczony został na podstawie średniowiecznych planów Jerozolimy.

Góra
Kalwaria

Czersk, zamek podczas
turnieju rycerskiego

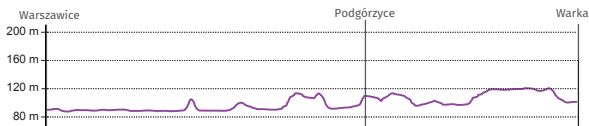
Kościół Przemienienia Pańskiego w Czersku zbudowany na planie prostokąta w stylu neobarokowym. Na cmentarzu położonym niedaleko świątyni znajduje się murowana kapliczka z połowy XIX wieku.

6,2 km – Dziecinów

4,3 km – Góra Kalwaria

Zostawiamy za sobą kompleksy leśne Mazowieckiego Parku Krajo-
brazowego kierując się na zachód.
Po drodze mijamy rolnicze pejzaże,
okolic wsi Dziecinów, gdzie znajdu-
je się **stanowisko archeologiczne
sprzed około 2500 lat**. Po 20 minu-
tach jazdy, za wsią **Ostrówek** prze-
jeżdżamy przez most na Wiśle i kie-
rujemy się na obrzeża malowniczo
położonej **Góry Kalwarii**. Warto zo-
stać w tym mieście na dłużej, szcze-
gólnie jeśli lubimy zabytki sakralne.
Architektoniczną perłą Góry Kalwarii
jest niewątpliwie pobernardyński
barokowy **zespół klasztorny oraz
parafialny Kościół pw. Niepokalane-
go Poczęcia Najświętszej Maryi
Panny**. We wnętrzu świątyni można
zobaczyć unikalną gotycką Pietę z
końca XVI wieku wykonaną w wosku.

Opuszczamy Górę Kalwarię, kieru-
jąc się wzdłuż Wisły na południo-
wy wschód. Po 5 minutach jazdy
skręcamy w prawo i po kolejnych
5 minutach dojeżdżamy do **Czer-
ska**. Wieś znana jest głównie ze
średniowiecznego **zamku książąt
mazowieckich**, który jest jednym
z najcenniejszych zabytków na Ma-
zowszu. Gotycka budowla prezen-
tuje się szczególnie imponująco od
strony Wisły, a z jej wieżi roztacza się
wspaniały widok na okolicę.

przekrój odcinka trasy

średnia

38,7 km

2 godziny 15 minut*

Nasza droga wiedzie dalej wzdłuż Wisły, wśród pól, prosto na południe. Po ok 3 km docieramy nad sam brzeg rzeki do wsi **Królewski Las**. Znajduje się tu nadwiślańska przystań, do której dawniej przyływały barki z cennym kruszywem. Jedziemy tuż przy Wiśle, nadal na południe do wsi **Podosowa**. Okolice słynie z malowniczych terenów, które upodobali sobie miłośnicy ptactwa wodnego oraz pasjonaci fotografowania. Miejscem szczególnie chętnie uwiecznianym na zdjęciach są **Łachy Podosowskie** – piaszczysta mielizna porośnięta lasem, utworzona na rzece wskutek obniżania się poziomu wody.

W dalszym ciągu kierujemy się na południe. Niebawem nasza trasa zaczyna naśladować bieg najdłuższego lewego dopływu Wisły – **Piliicy**. Po lewej stronie mijamy Obszar Natura 2000, chroniący wyjątkowe tereny doliny tej rzeki. Ostoja charakteryzuje się bogatą florą i fauną. To tereny lęgowe aż 56 gatunków ptaków. Tu na świat przychodzą licznie małe sieweczki obrożne, dudki, rycyki i ozdobne bataliony. Po ok. 45 minutach docieramy do osady Pilica. Skręcamy w prawo i zmierzamy na południowy zachód, przez wieś **Stara Warka**, prosto do **Warki**, skąd rozpoczęła się cała nasza podróż. Na zasłużony odpoczynek możemy udać się do parku pałacowego w dzielnicy Winiary.

Czersk – 7,6 km

Podosowa – 13,8 km

Pilica – 6,8 km

Warka

Pilica – rzekę można podziwiać z wysokiej skarpy w Warce, a najładniejszy widok rozciąga się ze wzgórza, gdzie dawniej był cmentarz żydowski.

Warka,
skarpy Starówki

Stara Warka – dawny gród wczesnopiastowski. Na terenie wsi znaleziono stanowisko archeologiczne z epoki żelaza.

Warka, Parafia rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa

stopień ukończenia
trasy ultramaratonu

100%

Spis treści

1	Jabłoniowe sady i odwieczna puszcza	4
2	Malownicze krajobrazy i muzyczne wspomnienia	6
3	Dawne miasta królewskie w dolinach rzek	8
4	Romantyczne zabytki.....	10
5	Historyczne miejsca i nadbużańskie łąki	12
6	Ostoja roślin i zwierząt	14
7	Leśne zakątki i serialowa przygoda.....	16
8	Torfowiska pełne życia i archeologiczne skarby.....	18
9	Sakralne zabytki i nadwiślański brzeg.....	20

*Czasy przejazdu nie uwzględniają czasu zwiedzania atrakcji na trasie.

Wydawca	Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna ul. Nowy Świat 27/2 00-029 Warszawa tel. 22 877 20 10 www.mrot.pl
Tekst	Michał Fajtek, Dominika Borówka, Jolanta Sieradzka-Kasprzak
Zdjęcia	archiwum Euro Pilot, archiwum MROT, stock.adobe.com
Opracowanie, redakcyjne, skład, łamanie, druk	EURO PILOT Sp. z o.o. ul. S. Konarskiego 3 01-355 Warszawa tel./fax. +48 22 664 37 20, +48 22 664 50 91 www.europilot.com.pl ISBN 978-83-8218-088-6

MAZOWIECKI SYSTEM INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

****** Centrum Warszawskiej
Informacji Turystycznej**
Pałac Kultury i Nauki wejście
od Emilii Plater
ul. Plac Defilad 1
00-110 Warszawa
info@warsawtour.pl
www.warsawtour.pl

**** Centrum Informacji
Turystycznej (UM)**
ul. Rwańska 16
26-600 Radom
tel. 48 362 05 36
cit@umradom.pl
www.radom.pl

****** Centrum Informacji
Turystycznej**
ul. Stary Rynek 8
09-400 Płock
tel. 24 364 99 90, 24 367 19 44
biuro@turystykaplock.eu
www.turystykaplock.eu

***** Punkt Informacji
Turystycznej Koziennickiego
Domu Kultury**
ul. Warszawska 29
26-900 Koziennice
tel. 48 611 07 50
pit@dkkoziennice.pl
www.dkkoziennice.pl

**** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Rynek Wielki 5a
26-500 Szydłowiec
tel. 48 326 20 54
info.turystyczna@sckzamek.pl
www.szydlowiec.pl

***** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Warszawska 142
09-540 Sanniki
tel. 24 268 11 08
sekretariat@ecasanniki.pl
www.ecasanniki.pl

**** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Zamkowa 31
09-500 Gostynin
tel. 24 236 45 00
recepca@zamek-gostynin.pl
www.gostynin.pl

*** Stołeczne Biuro Turystyki,
Punkt Informacji Turystycznej
w Praskim Centrum Koneser**
plac Konesera 2
03-736 Warszawa
info@warsawtour.pl

***** Centrum Informacji
Turystycznej**
ul. 1 Maja 45
96-300 Żyrardów
tel. 46 854 24 24
cit@zyrardow.pl
www.resursa.zyrardow.pl

*** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. 3 Maja 68
07-300 Ostrów Mazowiecka
tel. 29 645 71 06
pit@powiatostrowmaz.pl
www.powiatostrowmaz.pl

**** Punkt Informacji
Turystycznej**
Aleja Róż 2
07-200 Wyszków
tel. 507 808 867
tel. 29 742 42 01
turystyka@wyszkow.pl
www.turystyka.wyszkow.pl

**** Warszawskie Centrum
Informacji Turystycznej**
ul. Plac Zamkowy 1/13
00-267 Warszawa
tel. 22 635 18 81
wcit@wcit.waw.pl
www.wcit.waw.pl

****** Centrum Informacji
Turystycznej (MOSiR)**
pl. Dworcowy 2
26-600 Radom
tel. 48 360 06 10
tel. 793 456 783
cit.radom@cit.radom.pl
www.cit.radom.pl

***** Centrum Informacji
Turystycznej**
ul. Pułaskiego 7
08-110 Siedlce
tel. 535 068 593
itsiedlce@gmail.com
www.ptksiedlce.pl
www.znurtembugu.pl

**** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Gdańska 2
07-100 Węgrów
tel. 25 792 35 66
pit@wegrow.com.pl
www.wegrow.com.pl

*** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Konary 8
26-432 Wieniawa
tel. 48 312 11 15
tel. 884 492 497
recepca@palacdomaniowski.pl
www.placdomaniowski.pl

**** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Ks. Zygmunta Sajny 1
05-530 Góra Kalwaria
tel. 508 677 581
cikit@gorakalwaria.pl

*** Punkt Informacji
Turystycznej w Pułtusk przy
Muzeum Regionalnym**
ul. Rynek 43
06-100 Pułtusk
tel. 23 692 51 32
informacja.turystyczna@
pultusk.pl
www.pultusk.pl

*** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Biskupa Ignacego Świrskiego 31
08-110 Siedlce
tel. 25 794 31 70
biuro@ckis.siedlce.pl
www.ckis.siedlce.pl

****** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Bałki Murmańskiej 164
05-160 Nowy Dwór Mazowiecki
tel. 664 775 326
it@3rzeki.pl
www.3rzeki.pl

*** Punkt Informacji
Turystycznej**
ul. Warszawska 52
96-320 Mszczonów
tel. 46 857 87 81
info@weekendztermami.eu
www.weekendztermami.eu